

HILVERSUMS HISTORIE

De Gooilandconcerten voor Canadezen in mei en juni 1945

door
Jan J. van Herpen

Jan van Herpen, geboren 1920, kwam op 1 februari 1940 in dienst van de AVRO (muziekafdeling). Was in de oorlog bij de Nederlandse Omroep eerst medewerker op de afdeling Kleinkunst en vervolgens omroeper.

Kwam na de oorlog bij het Radioprogramma voor de Nederlandse Strijdkrachten en in 1948 als omroeper weer bij de AVRO. Werd in 1952 hoofd van de afdeling Gesproken Woord en vervolgens redacteur Kunsten en Wetenschappen. Hij maakte vele historische programma's, wetenschapsprogramma's en kunstprogramma's en was 34 jaar lang een van de twee kwis-masters van het AVRO-programma Hersengymnastiek.

In 1982 ging hij met pensioen. Daarna is menig artikel van hem verschenen in historische en letterkundige tijdschriften.

Jan van Herpen is ook steeds met de geschiedenis van de omroep bezig. Hij heeft Hugo de Groot, over wie hij in het volgende artikel schrijft, goed gekend en ordende in de afgelopen tijd diens omvangrijke archief waarin zich de stukken bevinden op grond waarvan de volgende beschouwing geschreven kon worden.

De redactie heeft gemeend, dat het artikel nog aan waarde zou winnen als nog levende musici van het orkest van 1945 zouden kunnen worden geïnterviewd. In samenwerking met de auteur en met grote hulp van de heer G. den Boer van de Vereniging van Gepensioneerde Omroepmedewerkers zijn we er in geslaagd een aantal deelnemers op te sporen en over hun bevindingen te ondervragen. Zodoende zijn in de tekst 'geschreven illustraties' opgenomen.

Binnenkomst van de Canadezen op 7 mei 1945, hier bij het Tolhuis aan de Soestdijkerstraatweg, hoek Utrechtseweg (foto: Goois Museum)

Toen de radiodirigent en componist Hugo de Groot (1897-1986) overleed, hebben zijn kinderen zijn omvangrijke archief geschonken aan het Nederlands Omroepmuseum. Op grond van vele belangrijke vondsten daarin kunnen we een merkwaardige reeks concerten reconstrueren, die in de maanden mei en juni 1945 onder zijn leiding gegeven werden in het Hilversumse Grand Theater Gooiland.

We waren in 1945 nog maar vijftien dagen van de Duitsers bevrijd of in Gooiland werd op zondagavond 20 mei al een symfonieconcert gegeven. Het werd in samenwerking met Hugo de Groot georganiseerd door majoor Ed Aikenhead (uit het Canadese Victoria) van de Young Men's Christian Association en de Canadese oorlogscorrespondent William Boss, dirigent van het Ottawa Symphony Orchestra, die de oorlogshandelingen in Italië had meegemaakt en in Rome en andere steden als dirigent was opgetreden. Het concert in Hilversum was bestemd

Uit de zakagenda van Hugo de Groot werden de volgende notities ongewijzigd overgenomen. Ze omvatten de periode vanaf de bevrijding tot aan het eerste concert op 20 mei 1945. Ze geven een goede illustratie van de moeilijkheden die door de dirigent voor het concert moesten worden overwonnen: het verkrijgen van de nodige toestemming, het zoeken naar medewerkers die in de oorlog betrouwbaar bleken, het zoeken naar instrumenten en de nodige bladmuziek.

6 mei 1945: *Vrij!! eerste geall. soldaten. Fuif tot 6 uur 's morgens.*

7 mei: *Met buurtgezelschap "community-singing" met Canadezen (harmonika!). Polonaise door buurt en bos, met harmonica voorop!*

12 mei: *Bespreking Mr. Ferguson en Mr. (Capt.) Brown, supervisors Auxiliary Services Y.M.C.A. Canadian Troups. Bezoek met Capt. Brown aan studio's, op zoek naar muziek. Muziek in chaos aanwezig. Concert uitgesteld tot 20 mei, in plaats van 13 mei. Verdere dagen besprekingen met Schotman, voorzitter Orkestcommissie, v. Uye Pieterse, bestuurslid person. Ver. Ned. Omr. (redacteur Gooise Klanken), beide Engelse officieren en Major Ekenhardt, Majoor van den Broek (militair gezag over radio-aangelegenheden, vroegere "Rotterdammer" van Oranje-zender), adjudant Jansen (uit Ned. Omroep), v.d. Heuvel (Toonk. Bond) enz. Telkens vordert voorbereiding van het concert en telkens weer komt een of andere instantie roet in 't eten gooien. Heb de medewerking van allen kunnen winnen en vooroordelen tegenover radiomensen voorlopig teniet kunnen doen. Organiseer het geheel en heb alleen en onmiddellijk contact met de dienst der Canadezen. Omroeper, zangers, bibliothecaris, secretaresse, orkest, enz. allen door mij geëngageerd.*

16 mei: *kan Chris v. Dijk beginnen met de bibliotheekwerkzaamheden in studio B [=KRO]. Daartoe krijgen we samen een officieel stuk, getekend door Maj. v.d. Broek, dat wij gedurende enkele dagen de studio mogen betreden. Ben thuis aan het arrangeren van het Canadese volkslied, als Chris van Dijk komt vertellen, dat een nieuwe order (van een commandant op de Bosdrift) hem om 4 uur 's middags weer de toegang tot de studio heeft ontzegd. (Hij was op enkele uren na klaar met dit progr.) Bespreking versch. musici (o.a. Nina Dolce). Iedere morgen 6 uur op. Er is veel werk te doen voor het eerste concert. Gecomplieerde organisatie.*

17 mei: *6. – partituur van "O Canada" afmaken; voorbereiding commentaar voor announcer van eerste programma. 9. – naar Majoor v.d. Broek in studio A [=AVRO]. Daarna naar studio B om te onderzoeken. Weigering van van Dijk blijkt misverstand. 12. – Startz (over medewerking als announcer). Heer en Mevr. Nicasiestotijn (inlichtingen over concert met trio voor Canadese troepen). Maurits v.d. Berg (over ensemble voor Canadezen). Beilman (?) uit Den Haag, hoornist van Omr. orkest, informeert naar radioplannen en vraagt om raad inzake tegoed aan salaris. Piet Dekker (violinist). Bouberg Wilson (violinist). De Winter (bespreking politieke recherche, radioverhoudingen, enz. De Wit (fagottist). Commentaar voor concertprogramma schrijven.*

18 mei: *Theater Gooiland, afspreken met toneelmeester Vechting. Afspraak voor instrumenten. Bij Startz. Samen naar Auxiliary Services. Bespr. met Maj. Ekenhardt. Capt. Brown, Capt. Ferguson. Ontm. met Capt. Boss, dirigent, nu oorlogscorrespondent. Naar Schotman, lijsten van orkestleden met nummer PB. [=Persoonsbewijs]. 1.30 thuis; lijsten samenst. (typen) voor "Field Security". Bringen aan Capt. Brown. Na het eten bezoek van Cor v.d. Linden. Lijst van Omroep-musici bewerken op verzoek van de Ronde; NSB-ers aantekenen. Voorber. voor concert a.s. zondag.*

19 mei: *9.15 komt vracht-auto met corporal Horn en 4 manschappen voor. Samen rit door stad, bassen, harp, enz. en lessenaars, stoelen ophalen. Alle brengen n. theater "Gooiland". 2.30-5.00 Repetitie met Symphonie-Orkest (75 man). Na affloop bespr. en met Capt. Brown naar Studio B om ontbrekende instrumenten te halen (ten dele geslaagd). 6.30 thuis, te laat om naar bioscoop te gaan (waarvoor uitnodiging). Bezoek van Berthe Lowey, zangeres) over optreden bij Canadezen.*

20 mei: *'s Morgens naar Rutger Schoute (over progr. bijzonderheden en radio-aangelegenheden). Naar Studio A, om instrumenten, niemand aanwezig, behalve B.S. [=Binnenlandse Strijdkrachten]. Naar Theater, regeling met toneelmeester Vechting en corporal Horn. 2. gehaald door auto Mr. Brown. 2.30-5. Repetitie in Gooiland, teruggebracht door auto 6 uur. ? uur gehaald door Captain Brown. 8.00-10.30 Optreden met Symphonie-orkest (75 man), Henk Dorel (zanger) Eddy Startz (announcer). Groot succes!!! 15 oorlogscorrespondenten, enz., interviews en handtekeningen. 11. naar huis gebracht door Captains Brown en Dryer [Dryden?], thuis nagenieten, klein souper van giften Rode Kruis.*

voor de Canadese militairen. Het Nederlandse Militair Gezag had er toestemming voor gegeven. De zaal was in één dag uitverkocht. Hugo de Groot had de leiding van een orkest van 70 radiomusici. Het concert werd op het podium aangekondigd door Edward Startz, die van 1928 tot 1931 omroeper was van het Nederlandse kortegolfstation PCJ en van 1933 tot 1940 van de PHOHI (Philips' Omroep Holland-Indië), 'The Happy Station'.

Het in twee talen gedrukte programma zag er als volgt uit: voor de pauze de ouverture Zampa van Hérold, het Intermezzo uit de opera Cavalleria Rusticana van Mascagni, een aria uit De Barbier van Sevilla van Rossini (gezongen door Henk Dorel), Geschichten aus dem Wienerwald van Strauss, Irish Tune from County Derry, bewerkt door Percy Grainger en Land of Hope and Glory van Elgar. En na de pauze: de Notenkraakersuite van Tsjaikowsky, Negro Lullaby van Clutsum, de ouverture van Orpheus in de Onderwereld van Offenbach en de mars Hands across the Sea van Sousa.

Lovende pers

Het dagblad *Gooische Klanken* (Officieel Organ van der Gezamenlijke 'Ondergrondsche' Pers

Op deze foto staan 70 musici van het gelegenheidsorkest met hun dirigent Hugo de Groot. Volgens zijn opgave zijn er minimaal 74 musici geweest die aan de concerten meewerkten. Dat zijn:

1e viool: P. Hartveld, W. Busch, F. Tillema, P. de Graaf, L. Veer, G. Hemmes, E. Hartveld-van Riel, H. Grin, J. 't Hart, Mevr. A. Hendriks, C. Meylink, J. Pieters, J. Weyland en F. Courtel.

2e viool: G.J. Mulder, W. Lohoff, J. Helden, C. Pijpers, J. Mulder, F. Luppens, P. Kelfkens, W. Vogtschmidt, C. Oordijk, J. Kroon, S. Bouberg Wilson en Hoving.

altviool: G. Vermeulen, H. Wesseling, L. Mieremet, L. Blom, F. Kloek, J. Marinus, H. Knol, C. Holmgren, M. Geritsen.

cello: C. de Wilde, W. Amende, H. Cremers, H. Lowey, Jo Huy, R. Brinkman, J. Olivier, L. Dee.

contrabas: P. v.d. Klaauw, C. Doets, T. Farber, J. Grundeler, W. v.d. Klaauw, J. v. Gellekom.

fluit: A. Bonsel, W. van Zweeden, J. de Vente.

hobo: C. Stotijn, R. Elsman en A. Vente (ook engelse hoorn)

klarinet: F. v.d. Heide, A. Okhuysen, J. Bonte (basklarinet).

fagot: J. Doornik en A. Swillens.

hoorn: P. Schijf, P. Schulze, H. Kreté.

trompet: J. Marinus en E. Doets.

trombone: J. Schotman, R. Bresser en L. Brugman.

tuba: J. Diepenbrock

slagwerk: F. Meyn, G. van Brugge en A. Bouman.

harp: Mevr. T. Stotijn en E. Nicasie-Stotijn.

Foto: Archief Hugo de Groot, Omroepmuseum Hilversum.

te Hilversum) meldt in zijn nummer 12 van 22 mei 1945: *Wij hebben een zeer goeden indruk van het gebodene mee naar huis genomen. Hugo de Groot dirigeerde rustig en beheerscht, terwijl het orkest de intenties van den dirigent goed begreep en feilloos ten uitvoer bracht. Men kon goed merken, dat orkest en dirigent geen onbekenden voor elkaar waren en er werd gemusiceerd dat het een lust was.* Uit de recensie blijkt dat er op het laatste ogenblik een programma-onderdeel toegevoegd was, door de krant 'de hit van de avond' genoemd: een compositie van Hugo de Groot zelf, gezongen door Henk Dorel: 'Holland is weer vrij!' op een tekst van de schrijver Willem van Iependaal, bekend van boeken als *Polletje Piekhaar* en *Lord Zeepsop*. De compositie was in september 1944 al ontstaan.

In het archief van Hugo de Groot is de lijst bewaard van alle opeens weer opgedoken ongeveer 75 (omroep)musicici voor wier politieke betrouwbaarheid Hugo de Groot instond. Het concert werd voor betalende Canadese militairen gegeven en de baten werden verdeeld onder de musicici. Geringe bedragen uiteraard, die Hugo de Groot aan Burgemeester en Wethouders van Hilversum deden vragen om vrijstelling van de gemakkelijksbelasting, door de Gemeente echter geweigerd

Canadees volkslied

Het tweede concert vond plaats op zondag 27 mei. Het programma luidde nu: De ouverture Oberon van Weber, de Prélude à l'après-midi d'un Faune van Debussy, een Suite uit Sylvia van Delibes, het Eerste Pianoconcert van Tsjaikowsky

D. Murray Dryden, reserve kapitein in het Canadese leger en oprichter en organisator van de Maple Leaf Club onder auspiciën van de YMCA en gevestigd in het gebouw van de Openbare Leeszaal aan de 's-Gravelandseweg van mei tot december 1945. Hij is nog steeds actief en wel als oprichter en directeur van een organisatie die over de hele wereld voor opvang van kinderen zorgt (Sleeping Children Around the World).

Tijdens een bezoek aan Hilversum in 1975 vertelde hij in een interview met de Gooi & Eemlander over het spelen van het Canadese volkslied: We hadden er geen muziek van. Alleen de melodie die in het zangboekje van de YMCA stond. Hugo de Groot heeft aan de hand daarvan een soort arrangement gemaakt. Ik heb het van mijn leven nooit meer zo indrukwekkend horen spelen als door dat orkest.

(met als solist George van Renesse, die als toegift Chanson Triste van Tsjaikowsky speelde) en de Espana-Rhapsodie van Chabrier. Opnieuw trad Edward Startz als commentator op. Het concert werd nu geopend met het Canadese volkslied. Niet God save the King maar O Canada. Harold Brown gaf Hugo de Groot een exemplaar van het YMCA Song Book, waarin alleen de melodie stond. De Groot maakte er binnen enkele dagen zo'n boeiend arrangement van dat de Canadezen de tranen in de ogen gesprongen moeten zijn. *Gooische Klanken* gaf opnieuw een geestdriftig verslag.

Generaal Foulkes te gast

Op zondagavond 3 juni vond het derde concert plaats. Als eregast was aanwezig Charles Foulkes, de Canadese generaal, die op 5 mei in Wageningen de capitulatie van de Duitse kolonell-generaal Blaskowitz in ontvangst had genomen.

Op het programma stonden: de ouverture Willem Tell van Rossini, Méditation uit Thaïs van Massenet (vioolsolo Piet Hartvelt), een aria uit La

Hugo de Groot (1897-1986), organiseerde en dirigeerde het gelegenheidsorkest dat in mei en juni 1945 zeven concerten verzorgde in Theater Gooiland. (foto uit bezit van Mevr. E. van Epen-de Groot)

Traviata van Verdi (coloratuursopraan Berthe Lowey), de uredans van Ponchielli, de ouverture Romeo en Julia van Tsjaikowsky, twee Hongaarse dansen van Brahms, Frühlingsstimmen van Strauss (zang: Berthe Lowey) en de eerste uitvoering van de Hollandse Rhapsodie van Hugo de Groot zelf. Wederom plaatste *Gooische Klanken* een enthousiast verslag.

Burgers mogen nu ook komen

Het vierde concert werd gegeven op 10 juni, eerst in de middag, vervolgens in de avond. Op het gedrukte programma stond nu: 'In verband met het veelvuldig verzoek om burgers in de gelegenheid te stellen de Symphonie-concerten bij te wonen, hebben wij besloten om te beginnen op Zondag 10 juni a.s., een Symphonie-Concert te organiseren, waarop hetzelfde programma zal worden uitgevoerd. Voor ons is dit tevens een financieel hulpmiddel om ons oorspronkelijke plan te verwezenlijken, n.l. op Zondagavond een gratis Concert aan te bieden aan onze Bevrijders en hun gasten. De toegangsprijs voor dit middag-concert is op f 3 a.r.i. (alle rechten inbegrepen) gesteld, terwijl tijdens het avond-concert een vrijwillige bijdrage kan worden gegeven. Militair personeel kan het middag-

J. Bonte (geb. 1912), klarinettist, woont op de Hindelaan op hetzelfde adres waar hij in 1945 ook al woonde. Hij begon voor de oorlog bij het Residentie-orkest te Den Haag. Daarna bij het KRO-orkest, een salon-orkest, als 1e klarinettist, daarna basklarinettist. Werkte ook als componist en arrangeur. Speelde ook bij het Rococo-octet, een semi-jazz orkest bij Guus Jansen. Radioprogramma "Bravour en charme".

Zijn herinneringen aan de meidagen van '45 hangen vooral samen met de spanning hoe het verder zou gaan met de radio-orkesten. "Op 7 mei zouden we een concert geven. We stonden voor de KRO-studio. NSB-ers werden ingerekend. Op dat moment kwamen net de Canadezen langs. Een onvergetelijke ervaring."

Van de concerten in Gooiland herinnert hij zich de emotie van het spelen van muziek van Ravel en de Rhapsodie in Blue van Gershwin, muziek die ten tijde van de Duitsers verboden was.

Hij herinnert zich ook dat op de binnenplaats (?) van Gooiland de omroeper van de NCRV, E. van Uije Pieterzen, de musici opriep om mee te doen aan een nationale omroep, met een philharmonisch orkest o.l.v. Albert van Raalte. Het duurde lang voor dit Radiophilharmonisch Orkest werkelijk kon spelen, omdat Van Raalte zeer nauwkeurig elke musicus 'zuiverde', d.w.z. onderzocht op de houding in de oorlog.

F. Meijn (1907), slagwerker. Speelde in de oorlog in het orkest Kovacs Lajos (Louis Schmidt). Na de oorlog in het Radiophilharmonisch Orkest.

Van de tijd van de concerten in Gooiland herinnert hij zich vooral de verwarring die er heerste. De musici kwamen uit drie vooroorlogse orkesten van de KRO, de AVRO en de VARA. Nog los van de gebeurtenissen van de bevrijding waren er ook veel emoties rond collega's die niet terug kwamen, deels omdat ze waren omgekomen en deels omdat ze in de oorlog fout waren.

Voor zover hij zich herinnert werden de concerten in Gooiland niet apart betaald, maar gingen de (bescheiden) salarissen van de omroepmedewerkers gewoon door. Maar met dat salaris kon je op dat moment nauwelijks iets doen.

concert bijwonen tegen betaling van f 3. Nu zag het programma er in de middag en in de avond als volgt uit: voor de pauze de ouverture Mignon van Thomas, twee Elegische Melodieën van Grieg, Zigeunerweisen van De Sarasate (vioolsolo Piet Hartvelt), Les Préludes van Liszt, ('op veelvuldig verzoek') Holland is weer vrij van Willem van Iependaal en Hugo de Groot (zang Henk Dorel) en na de pauze Fragmenten uit Faust van Gounod, Lied van de Toreador uit Carmen van Bizet, de Onvoltooide Symfonie van Schubert en de Slavische Mars van Tsjaikowsky. Het eerste gedeelte werd geleid door Hugo de Groot, het tweede gedeelte door de al genoemde G. William Boss, dirigent van het Symfonie-orkest van Ottawa. *Het Vrije Volk* en *De Waarheid* gaven een voorbericht, *Gooische Klanken* een nabeschouwing. De zaal is 's middags tot de laatste plaats bezet. Piet Hartvelt moest echter wegens een blessure verstek laten gaan. Nina Dolce nam, nagenoeg onvoorbereid, zijn plaats in. De verslaggever heeft ook even met William Boss gesproken, die het orkest *magnificent* vond en vooral de violen roemde, *simply wonderful*.

George van Renesse moet afzeggen

Het vijfde concert vond plaats op zaterdagavond 16 en op zondagmiddag 17 juni. Het programma bestond (na het spelen van de beide volksliederen) uit de Ouverture De Hebriden van Mendelssohn, de Danse Macabre van Saint-Saëns, de Arlésiennesuite van Bizet en de España Rhapsodie van Chabrier en na de pauze het Tweede Pianoconcert van Rachmaninoff (solist George van Renesse) en de Polowetser Dansen

van Borodin. George van Renesse heeft echter dit keer niet opgetreden en daarom werd het programma na de pauze gewijzigd in de Notenkrakersuite van Tsjaikowsky, Londonderry Air in de bewerking van Percy Grainger en de Polowetser Dansen.

Muzen van de Olympus gedaald

Het zesde concert werd gegeven op zaterdagavond 23 en zondagmiddag 24 juni. Dit was het programma: de Ouverture Anakreoon van Cherubini, wederom de Prélude a l'après-midi d'un

Faune van Debussy, Tzigane van Ravel (met als solist Piet Hartvelt), de Suite Algérienne van Saint-Saëns en na de pauze de Vijfde Symfonie van Tsjaikowsky. *Gooische Klanken van 25 juni schreef: Het leek of de muzen van den Olympus gedaald waren en 't orkest omzweefden. Zij hebben met hun adem teeder de harten beroerd en 't orkest bezielde tot een van zijn schoonste prestaties.*

Bloemen voor de dirigent

Het zevende en laatste concert werd op zater-

Een curieuse foto uit de collectie D. Murray Dryden (Toronto, Canada): een 'koninklijk' versierd bord met de – in het Engels gestelde – aankondiging van een van de concerten.

dagavond 30 juni gegeven met als programma: Eine kleine Nachtmusik van Mozart, de Balletmuziek uit Rosamunde van Schubert, Drie Oud-Hollandse volksliederen van Hans Schouwman (solist: de bariton Laurens Bogtman), wederom de Hollandse Rhapsodie van Hugo de Groot zelf, en na de pauze Drie Negro-Spirituals (met Laurens Bogtman), de Rhapsody in Blue van Gershwin (met als solist Pierre Palla) en de London Suite van Eric Coates. Na afloop kreeg Hugo de Groot als hulde voor zijn werk een mand met bloemen. *De Waarheid* besloot zijn recensie met de woorden: *wat jammer toch, de heer De Groot, dat u met uw orkest moet stoppen. Het is toch (...) bewezen, dat er inderdaad een grote honger naar muziek is. Waarom mogen wij er nu toch niet aan voldoen? Er moet gewerkt worden, zeg de regering. Best, zeggen de Hilversumse musici. Niet best, zegt M.G. (Militair Gezag) en stuk is de zaak. Kan het gemeentebestuur in deze nu niets doen? Zet alles op alles, heren, laat je niet van je stuk brengen. Muziek moet er komen, de gehele bevolking vraagt erom.*

Adriaan Bonsel (1918), fluitist en componist, woont nu in Amersfoort. Speelde voor de oorlog in het KRO-salon-orkest. Na de oorlog 1e fluitist in het Radiophilharmonisch Orkest. Werkt o.m. nog als dirigent van een amateurorkest.

Bonsel kan zich de concerten nog goed herinneren, zoals het optreden van George van Renesse. Hij speelde Tsjaikowsky (een in de oorlog verboden componist) en was enkele keren de draad kwijt waardoor het orkest opnieuw moest inzetten. Ook het soloconcert van Hartveld, de latere concertmeester van het Radiophilharmonisch Orkest, staat hem bij.

Canadezen stonden op Bonsel te wachten na afloop van een concert. Ze wilden dat hij een pijperclub op zou leiden, die kon optreden bij de triomfale intocht in Canada. Hij is daarvoor nog in een kamp geweest achter Zonestraal. Maar de Canadezen onderschatten de moeilijkheidsgraad. Later is een van die muzikanten nog bij hem thuis geweest en die heeft hij nog veel plezier kunnen doen met foto's van raspaarden.

Daarmee was dus de reeks van zeven symfonieconcerten onder leiding van Hugo de Groot in Grand Theater Gooiland ten einde. De map erover in zijn archief bevat veel bewaarde stukken. Onder andere brieven van militairen die verzoek-

In de periode na de concerten verbleven duizenden Canadese soldaten voor een vakantie in Hilversum en omgeving. De Maple Leaf Club richtte daarvoor de huidige Bibliotheek in als restaurant. Hier staan soldaten in de rij voor hun soldij. (foto: arch. OLB)

nummers mochten opgeven en de lange lijsten van omroepmusici, tussen wie ik tot mijn verbazing ook mijn eigen naam zag staan. Ik weet er geen andere verklaring voor te bedenken dan dat Hugo de Groot, die ik natuurlijk van de omroep kende, mij ooit op het oog heeft gehad om het werk van Edward Startz over te nemen. Het is er niet van gekomen. Ook is er een lijst bewaard van instrumenten die in de studio's opgehaald moesten worden, zoals cello's, contrabassen, slagwerk, een celesta en een harp en natuurlijk lessenaars en stoelen!

Hilversum heeft zijn Canadese bevrijders terstond na het einde van de oorlog muzikaal gul onthaald dank zij een voortvarend radiodirigent: Hugo de Groot.

41 jaar later

Toen Hugo de Groot in 1986 overleed ontving zijn dochter Else van Epen-de Groot een brief van Harold A. Brown in Toronto met o.a. deze passages:

I shall never forget the day he came to me in my office in Hilversum. I think it was in June, 1945, and offered to provide musical entertainment for the Canadian troops who were stationed in the area. Little did I realize that he was the leader of the Hilversum Symphony Orchestra and he quickly rounded up about 60 musicians who provided concerts in the Grand Theatre that were an outstanding joy to me and to all the Canadians who were privileged to hear them. Of course there were problems! Together, we struggled to find instruments, music stands, even a bicycle and a telephone! I paid them in cigarettes, chocolate bars and soap, money was useless! The most appropriate reward we could give them was a capacity audience and the heartfelt thanks of men who had not heard such beautiful music for so long a time. Your father came to me one day and said they would like to include the Canadian National Anthem in their programme for the following Sunday and I gave him a copy of our YMCA Song Book in which only the whole notes for the anthem were shown. To my astonishment, within 2 or 3 days, he had translated them into a full score for the entire orchestra and that Sunday they played it magnificently, so that tears came to the eyes of all of us. What a contribution he made to Canadian hearts! Hugo de Groot became a close

friend to me in the short time I remained in Holland but we exchanged Christmas Greetings over 40 years.

Jan de Vente (1909), fluitist, nu wonend in Wolphaertsdijk (bij Goes). Hij is 2e fluitist van het Radiophilharmonisch Orkest geweest. Hij heeft honderden leerlingen in Hilversum de liefde voor de fluit bijgebracht. Hij werkt nog steeds en heeft ruim 30 leerlingen.

In en kort na de oorlog maakte hij deel uit van een (blaas)sextet. Direct na de bevrijding trad dit sextet op voor de Canadese generaal Foulkes en zijn staf. Dat gebeurde op een zondagmiddag in Hof van Holland. Op verzoek van de generaal speelde men o.m. een bewerking voor sextet van een stuk van Handel. Daarna werden met het sextet concerten gegeven voor het 'Nederlandse leger in opbouw'.

Van de concerten in Gooiland herinnert De Vente zich de ontroering dat er weer verboden muziek mocht worden gespeeld. Verder zingt hij een frase van het Canadese volkslied die hem is bijgebleven: "Oh, Canada; the Maple Leaf for Ever!"

Mevrouw E. van Epen-de Groot, dochter van Hugo de Groot herinnert zich: Er was natuurlijk nog geen openbaar vervoer. Toen mijn vader met de Canadezen in contact kwam vernam hij dat zich – ik meen in de Snelliuschool – vele fietsen bevonden, die door de Duitsers gevorderd waren. Hij mocht een fiets uitzoeken en spoorde daarmee de ondergedoken Hilversumse radiomusici op.

Daarna is hij per jeep vervoerd en kwam hij na lange tijd ook weer eens in Amsterdam. We hebben eerst even de Britten als bevrijders gehad, maar al snel kwamen de Canadezen. Ik meen me te herinneren, dat de officieren in Gooiland zaten, de onderofficieren in het Hof van Holland en de manschappen in de Karseboom.

Hilversum was 'leave-centrum' (de geallieerden in Duitsland kwamen er hun verlofdagen doorbrengen) en er werd een Entertainment Committee Hilversum opgericht. Dat had onder andere tot taak het contact tussen Canadezen en meisjes niet te laten ontaarden in bandeloosheid. Als meisjes konden we naar Canadese dansgelegenheden, onze moeders gingen soms mee. De YMCA was meen ik op de Groest gevestigd (dat was in de huidige bibliotheek aan de 's-Gravelandseweg-red.) We kregen er vrijkaartjes voor filmvoorstellingen.

M. Hussey, Canadees soldaat, nu 72 jaar, zocht en vond volgens de Gooi & Eemlander van april 1992 zijn toenmalige vriendin Tilly Kramer. Hij bezocht de bevrijdingsconcerten in Gooiland ook omdat de vader van zijn vriendin voor de kaartjes zorgde. Hij beschrijft na zoveel jaren – volgens het recente krantebericht – op emotionele wijze de tranen die over de wangen van de musici biggelden, toen ze voor het eerst weer door de Duitsers verboden muziek speelden.